

آچیق سۆز açıq söz

(ایکینجی بۆلوم)

صمد بهرنگی و بهروز دهقانی نین آنا

دیلینده توپلادیقلاری آذربایجان ناغیللاری اوزرینده چالیشمالاری

دوغما اتل اوغلو، یورولماز آختاریجی و باریشماز یازیچی صمد بهرنگی نین چوخ ساحه‌لی ادبی-بديعی چالیشمالارینین ان اؤنملی قوللاریندان بیرى، اونون اوشاق فولکلوروموزو، خالق ادبیاتیمیز ایله ایلگیلنمه‌سی، خالق ادبیاتیمیزی توپلاییب آراشdırماسی و یئری گلنده اونلارین نشری اوچون چالیشماسی، فولکلوروموزون ان گوجلو قولو اولان ناغیللاریمیزدان ایلهام آلاراق، دنیا مقیاسیندا شؤهرت قازانان اوشاق ناغیللاری، اؤز آدی ایله دنسک، صمدین قصه‌لرینی یازیب یاراتماقدا شرفلی امک گؤسترمه‌سی اولموشدور.

بوتون پداقوژی-تربیه‌وی گؤروشلرینده بیرینجی یئری اوشاقلارا وئرن و اونلاری گله‌جک دونیانین قوروجولاری اولدوقلارینا اینانان صمد، آذربایجان فولکلورونو توپلاماقدا بیرینجی یئرده اوشاقلارین هامیدان چوخ ماراقلاندیغی و سنودیگی ناغیللارا وئرمیشدیر. من سیزه صمدین و اونون یاخین امکداشلاریندان بهروز دهقانی نین ناغیللاریمیزی توپلاییب نشر ائتمکده صرف ائتدیکلری شرفلی امگی ال یازما نوسخه‌سی تاپیلدیقدان سونرا یازدیغیم باشلانیشلا تانیش ائتمگی یئرلی سانیرام.

اونلار ایکسی آذربایجان دیلی نین یازیب-اوخوماغی یاساق اولدوغو دیلده یازیلان کیتابلارین یاندریلماسینی ائشیتدیلر و دویدولار. ائشیتدیکلری و دویدوقلاری بو ماجرادان یوکسلن آلو، اونلارین روحونا و وجودونا گومدو و بوتون حیات بویو اونلاری دوشوندوردو.

اونلاردان بیرى، صمد، اؤز آنا دیلینه بسله‌دیگی اینامی ۱۳۴۲-نجی ایله، ایلك اثری ساییلان و اؤزو دنمیشکن اونو "تالیفات صاحیبی" ائله‌ین "پاره پاره" ایله گؤستردی. بو یاراشیقلی و بیغجام اثره عمومی بیر باخیش بئله، اونو توپلاینین اؤز آنا دیلینده درس اوخویا بیلمه‌دیگینه باخمایاراق، بو دیلده چاغلیان شعرین ان درینلیکینه وارماسینا جانلی ثوبتدور. او، بو مجموعه‌ده نظره آلدیغی و توخوندوغو اوتای-بوتای شاعیرلرینین ان گؤزل و مضمونلو شعرلرینی، یوزدن چوخ خالق بایاتیسى ایله یئرلشدیرمیشدیر. بو ایلك اثرین بوراخیلیشى صمد به باها باشا گلدى، محکمه‌یه چاغیریلدی. کیتابدا "آذربایجان" شعرینه یئر وئردیگی اوچون تؤهمتلندی. بئله‌لیکله کیتاب یاساق ائدیلدی و پهلوی رژیمینده اونون بیر داها چاپ ائدیلمه‌سینه یول وئریلمه‌دی.

منله بو ایکی امکداشین آراسیندا، بیر-بیریمیزی گؤرمه‌دن جانلانا حضورى دوستلوق و یاخینلیقدا ائله بو کیتابلا باشلادی. اونلار، او بیرى امکداشلاری ایله بیرلیکده، آذربایجاندا ایلرحه غریسه‌میش و بوخوولانمیش آنا دیلین و میللی وارلیغین جارچیسى و موشتولوقچوسو کیمی، چوخدان برى یورد-یوواسیندان دیدرگین دوشموش بیزیم کیمیلرین داوامچیسى اولدولار.

اونلار کیتاب چانتاسی چيگینلرینده، کاغاذ-قلم‌الترینده، خالقا و وطنه بسله‌دیکلری دیغولار اورکلرینده، بیرینجی مکتب موعلیمى وظیفه‌سینده آذربایجان کندلرینه یول اچدیلا، جانلاریندا آلیشان آلوو اوشاقلارا اشیلا دیلار، اونلارلا قایناییب قاریش دیلار. اوشاقلار اوچون آقا موعلیم بوخ، بلکه "صمد عمی، بهروز عمی" اولدولار. تبریز اونیورسیتیه‌سینی بیتیردیکلری اوچون، اورتا مکتبه درس وئرمگه حاقلی اولسالار دا، بیرینجی مکتبه درس وئرمگی داها دگرلی سان دیلار. آذربایجان فولکلور نومونه‌لرینی ده ائله همین مکتبلرینده، درس وئردیکلری کندلردن و خالق ایچریسیندن توپلاماغا باشلادیلار. آغیزلاردان چوخلو ناغیل، بایاتی، تاپماجا، قوشماجا و اتل سؤزلری توپلادیلار. بیر سیرا کندلرین مونوقرافياسینی یازدیلا. بو اله گئیردیکلرین بیر قیسیمینی یئری گلینجه او گونکو مطبوعاتدا و بیر قیسیمینی ده آذربایجان افسانه‌لری (فارسجا)، قوشماجالار و تاپماجالار عونوانی ایله چاپ ائده بیلدیلا. لاکین اونلارین توپلادیقلاری فولکلور نومونه‌لریندن هله چاپ اولمایانلاری دا واردیر...

***

صمدله بهروزون آذربایجان ناغیللاریندان توپلادیقلاری ناغیللار، جنوبی آذربایجاندا بو گونه قدر بیغلمیش ان دگرلی مجموعه لردن بیرسیدیر. ماراقلی بوراسیدیر کی، بو مجموعه‌نین ده ائله اونو توپلایانلارین اؤزو کیمی غریبه طالعی اولموشدور.

اونلار، اتل ایچیندن توپلادیقلاری بو ناغیللاری واختی ایله آذربایجان دیلینده نشر ائتدیرمگه ایمکان اله ائده بیلمه‌دیکلری اوچون چاره‌سیز فارسجا چنورمیش، اونون بیرینجی جیلدینی تبریزده و ایکینجی جیلدینی ده تهراندا نشر ائتدیرمیشلر.

همین ایلدرده بیر تصادوف اورتایا چیخدی کی، من بایاتی‌لاردان توپلادیغیم مجموعه‌نی تبریزده و آذربایجان دیلی قرامرینین اساسلاری (مبانی دستور زبان آذربایجان) کیتابینی تهراندا چاپ ائندیره بیلدیم. بو کیتابلارین چاپ اولوب یاییلماسی صمدله بهروز قاناد و نردی و اونلاری گوردوکلری اینشده بیر داها روحلانیدردی. صمد محبتله دولو بیر مکتوبدا قرامر کیتابی‌نین اورتایا چیخماسینی بؤیوک حادینه ساندی و اوندان دؤنه-دؤنه فایدالاندیغینی بیلدیردی و بهروز بایاتیلارین ایکینجی چاپینی حاضرلاماقدا جان آتماغا، اونا تصویرلر و تابلولار چکدیرمگه باشلادی.

۱۳۴۷-جی ایلین یابیندا من یئنه تبریزه گلدیگیم سیرادا صمد و دوستلاری ایله گؤرشدوم. بهروز او ایل هانسی سمیناردا-اولا بیلسین اوشاق ادبیاتی سمیناریندا ایشتیراک ائتمک اوچون اسپانیایا گئتمیشدی. بیز ایریلاندا صمد منی بیر طرفه چکیب و دندی من فولکلور بارهده یازی-پوزولاریمیزی هر نه وارسا سیزه تاپیشیراجاغام. بونو بهروز دا بیلیر. سیز اونلاردان ایسته‌دیگینیز کیمی، حتا بیزلردن آد آپارمادان بئله، یئری گلینجه ایستیفاده ائده بیلرسیز. دردیزه دگمه‌سه ده، بیر طرفه بوراخارسیز. ایندی ایسته‌بیرسیز من اونلاری سیزه گتیریم و ایسته‌بیرسیز ده تهرانا گؤندیریم؟ دئدیم تهرانا گؤندرمه‌نیز داها یاخچی اولور.

آز مودت سونرا صمدین گؤندردیگی باغلاما ان تهلوکه‌لی گونلرده گلیب منه چاتدی و من اونا ال وورمادان، هله اؤز ال یازمالاریملا بیرلیکده بیریسینه امانت تاپیشیردیم. او امانت بورادا دانیشماغا لوزومو اولمایان سببلردن آسیلی اولاراق، ۲۵ ایل سونرا گلیب یئنیدن منه چاتدی و هله نه یاخچی کی، گلیب چاتدی، اؤز یازی-پوزولاریمدان چوخ صمد و بهروزون فلکلور باره ده توپلادیقلاری منی چوخ سئویندیردی. آرزو ائدیرم و ائله بیلیرم بو صمدین و بهروزون دا آرزوسو اولموش اولسون، بو ناغیللار ائله همان یازیلدیغی اوسلوب و ایملادا و ایمکان قدر اونلاردا ال آپارمادان چاپ ائدلسین...

صمد بهرنگی و بهروز دهقانی‌نین سونرادان تاپیلیمیش آذربایجان ناغیللارینا یازیلیمیش باشلانیشدان.

م.ع.فرزانه

ص.ن	ناغیللارین آدو:	ص.ن
۱۹	۱- دیمه‌سکا، دیمه‌سکا...	۱- حله‌لارا قورشدن طومرا قورشدن
۲۰	۲- آلالکا قندک...	۲- حاجی قنار قورشدن
۲۱	۳- بوج اولسا بر اوخ...	۳- یئدی تیرد...
۲۲	۴- آد اولور...	۴- آتیم توب (آلتون توب)...
۲۳	۵- باره تاغیل...	۵- آکیچین قور (شاه‌سکا تاغیل)...
۲۴	۶- دور ای توکو...	۶- کور، نندین حور...
۲۵	۷- شیر ای توکو...	۷- ایملی جان، ایملی جان!
۲۶	۸- توکو کلور حاجه...	۸- بیس بیس...
۲۷	۹- گلی، قور، کوی، ران...	۹- اذامنی
۲۸	۱۰- توکو ای قور...	۱۰- کور، ای ادج قور...
۲۹	۱۱- قور، نا تاغیل...	۱۱- کور، آ...
۳۰	۱۲- کور ای ادج قور...	۱۲- کوی تاغیل...
۳۱	۱۳- کور، نا تاغیل...	۱۳- کور، نا تاغیل...
۳۲	۱۴- کور، نا تاغیل...	۱۴- شاه تیاره...
۳۳	۱۵- کور، نا تاغیل...	۱۵- وزیره...
۳۴	۱۶- کور، نا تاغیل...	۱۶- آردا...
۳۵	۱۷- کور، نا تاغیل...	۱۷- کور، نا تاغیل...
۳۶	۱۸- کور، نا تاغیل...	۱۸- کور، نا تاغیل...
۳۷	۱۹- کور، نا تاغیل...	۱۹- کور، نا تاغیل...
۳۸	۲۰- کور، نا تاغیل...	۲۰- کور، نا تاغیل...
۳۹	۲۱- کور، نا تاغیل...	۲۱- کور، نا تاغیل...
۴۰	۲۲- کور، نا تاغیل...	۲۲- کور، نا تاغیل...
۴۱	۲۳- کور، نا تاغیل...	۲۳- کور، نا تاغیل...
۴۲	۲۴- کور، نا تاغیل...	۲۴- کور، نا تاغیل...
۴۳	۲۵- کور، نا تاغیل...	۲۵- کور، نا تاغیل...
۴۴	۲۶- کور، نا تاغیل...	۲۶- کور، نا تاغیل...
۴۵	۲۷- کور، نا تاغیل...	۲۷- کور، نا تاغیل...
۴۶	۲۸- کور، نا تاغیل...	۲۸- کور، نا تاغیل...
۴۷	۲۹- کور، نا تاغیل...	۲۹- کور، نا تاغیل...
۴۸	۳۰- کور، نا تاغیل...	۳۰- کور، نا تاغیل...
۴۹	۳۱- کور، نا تاغیل...	۳۱- کور، نا تاغیل...
۵۰	۳۲- کور، نا تاغیل...	۳۲- کور، نا تاغیل...
۵۱	۳۳- کور، نا تاغیل...	۳۳- کور، نا تاغیل...
۵۲	۳۴- کور، نا تاغیل...	۳۴- کور، نا تاغیل...
۵۳	۳۵- کور، نا تاغیل...	۳۵- کور، نا تاغیل...
۵۴	۳۶- کور، نا تاغیل...	۳۶- کور، نا تاغیل...
۵۵	۳۷- کور، نا تاغیل...	۳۷- کور، نا تاغیل...
۵۶	۳۸- کور، نا تاغیل...	۳۸- کور، نا تاغیل...
۵۷	۳۹- کور، نا تاغیل...	۳۹- کور، نا تاغیل...
۵۸	۴۰- کور، نا تاغیل...	۴۰- کور، نا تاغیل...
۵۹	۴۱- کور، نا تاغیل...	۴۱- کور، نا تاغیل...
۶۰	۴۲- کور، نا تاغیل...	۴۲- کور، نا تاغیل...
۶۱	۴۳- کور، نا تاغیل...	۴۳- کور، نا تاغیل...
۶۲	۴۴- کور، نا تاغیل...	۴۴- کور، نا تاغیل...
۶۳	۴۵- کور، نا تاغیل...	۴۵- کور، نا تاغیل...
۶۴	۴۶- کور، نا تاغیل...	۴۶- کور، نا تاغیل...
۶۵	۴۷- کور، نا تاغیل...	۴۷- کور، نا تاغیل...
۶۶	۴۸- کور، نا تاغیل...	۴۸- کور، نا تاغیل...
۶۷	۴۹- کور، نا تاغیل...	۴۹- کور، نا تاغیل...
۶۸	۵۰- کور، نا تاغیل...	۵۰- کور، نا تاغیل...
۶۹	۵۱- کور، نا تاغیل...	۵۱- کور، نا تاغیل...
۷۰	۵۲- کور، نا تاغیل...	۵۲- کور، نا تاغیل...
۷۱	۵۳- کور، نا تاغیل...	۵۳- کور، نا تاغیل...
۷۲	۵۴- کور، نا تاغیل...	۵۴- کور، نا تاغیل...
۷۳	۵۵- کور، نا تاغیل...	۵۵- کور، نا تاغیل...
۷۴	۵۶- کور، نا تاغیل...	۵۶- کور، نا تاغیل...
۷۵	۵۷- کور، نا تاغیل...	۵۷- کور، نا تاغیل...
۷۶	۵۸- کور، نا تاغیل...	۵۸- کور، نا تاغیل...
۷۷	۵۹- کور، نا تاغیل...	۵۹- کور، نا تاغیل...
۷۸	۶۰- کور، نا تاغیل...	۶۰- کور، نا تاغیل...
۷۹	۶۱- کور، نا تاغیل...	۶۱- کور، نا تاغیل...
۸۰	۶۲- کور، نا تاغیل...	۶۲- کور، نا تاغیل...
۸۱	۶۳- کور، نا تاغیل...	۶۳- کور، نا تاغیل...
۸۲	۶۴- کور، نا تاغیل...	۶۴- کور، نا تاغیل...
۸۳	۶۵- کور، نا تاغیل...	۶۵- کور، نا تاغیل...
۸۴	۶۶- کور، نا تاغیل...	۶۶- کور، نا تاغیل...
۸۵	۶۷- کور، نا تاغیل...	۶۷- کور، نا تاغیل...
۸۶	۶۸- کور، نا تاغیل...	۶۸- کور، نا تاغیل...
۸۷	۶۹- کور، نا تاغیل...	۶۹- کور، نا تاغیل...
۸۸	۷۰- کور، نا تاغیل...	۷۰- کور، نا تاغیل...
۸۹	۷۱- کور، نا تاغیل...	۷۱- کور، نا تاغیل...
۹۰	۷۲- کور، نا تاغیل...	۷۲- کور، نا تاغیل...
۹۱	۷۳- کور، نا تاغیل...	۷۳- کور، نا تاغیل...
۹۲	۷۴- کور، نا تاغیل...	۷۴- کور، نا تاغیل...
۹۳	۷۵- کور، نا تاغیل...	۷۵- کور، نا تاغیل...
۹۴	۷۶- کور، نا تاغیل...	۷۶- کور، نا تاغیل...
۹۵	۷۷- کور، نا تاغیل...	۷۷- کور، نا تاغیل...
۹۶	۷۸- کور، نا تاغیل...	۷۸- کور، نا تاغیل...
۹۷	۷۹- کور، نا تاغیل...	۷۹- کور، نا تاغیل...
۹۸	۸۰- کور، نا تاغیل...	۸۰- کور، نا تاغیل...
۹۹	۸۱- کور، نا تاغیل...	۸۱- کور، نا تاغیل...
۱۰۰	۸۲- کور، نا تاغیل...	۸۲- کور، نا تاغیل...

بىر دانە قارى وار ايدى. بىر دانە بونون جوجەسى وار ايدى، بىر دانە گىردەكان آغاجى.
 يىل ووراردى گىردەكانلار تۇكولدى، تۇكولدىكچە، جوجە يىئەردى.
 بىر گون قارى دئىەر، كۆيك اوغلو جوجە، قويميا جاقسان بىر دانە گىردەكان درمان
 اوجون دە تالين؟ ايندىك سىن كىن سنە وئىرەم.
 كىتيرە بىر منقل اود قويا. جوجەنى توتار. گۇتون قويا اودا، گوتورە.
 يىئە يىل وورار گىردەكانلار تۇكولر. جوجە گىندىب يىئەم. قارى نەنە باخار
 اورەكى يانار. دئىەر: جوجەم، گىل! گىل! گىردەكانلار دوشوبدو!
 جوجە يىرر، يىرر، كوسن كىمىن اولموش دئىەر: يىر، يىر قارى نەنە! گوتورە
 پىشيدى!

۶- قارى نەنەين جوجەسى

بىر دانە قارى وار ايدى. بىر دانە بونون جوجەسى وار ايدى، بىر دانە گىردەكان آغاجى. يىل ووراردى
 گىردەكانلار تۇكولدى، تۇكولدىكچە، جوجە يىئەردى.
 بىر گون قارى دئىەر: كۆيك اوغلو جوجە، قويميا جاقسان بىر دانە گىردەكان درمان اوجون دە قالسىن؟ ايندىكچە
 سنين كىن سنە وئىرەم.
 كىتيرە بىر منقل اود قويا. جوجەنى توتار. گۇتون قويا اودا. اؤتورە.
 يىئە يىل وورار گىردەكانلار تۇكولر. جوجە گىندىب يىئەم. قارى نەنە باخار اورەكى يانار. دئىەر: جوجەم، گل! گل!
 گىردەكانلار دوشوبدو!
 جوجە يىرر، يىرر، كوسن كىمىن اولموش دئىەر: قارى نەنە! گوتورە پىشيدى!

۷- بى بىلى جان ها، بى بىلى جان!

بىر گون وار ايدى، بىر گون يوخ ايدى. آلاھدان سواى ھىچ كىم يوخ ايدى. بىر دانە باجى
 وار ايدى. بىر دانە قىزى. بىر گون دئىەر، كى، دوراق گىندىك آيرى شەرە گۆرەك نە ائلەرىك، بوردا بىر ايش يوخدو. گىندىر، گىندىر
 بوردا بىر ايش يوخدو. گىندىر، گىندىر، بوردا قىزى سوسوزام. دئىەر: باجى، مەن
 سوسوزام.
 آت آياغىنى يىرئە سو دورەوشدو. دئىەر: باجى، اچىكچىم.
 باجى دئىەر: قىزى، باشىئا دەلەنم، اچىر! آت اولامان.
 قىزى اچىر گىندىر. آت آياغىنى يىرئە سو دورەوشدو. دئىەر: باجى،
 مەن سوسوزام. اچىكچىم.
 باجى دئىەر: قىزى، باشىئا دەلەنم، اچىر! آت اولامان.
 قىزى اچىر. يولا دوشلر. اورادان گىندىر. آھو آياغىنى يىرئە سو
 دورەوشدو. قىزى دئىەر: باجى، مەن سوسوزام. اچىكچىم.
 باجى دئىەر: قىزى، آمان سى، اچىر! آھو اولامان.
 قىزى دئىەر: قوشمە، كاسام دا كوك بونان اچىم.
 باشلار سونان اچىر. اولار بىر دانە آھو. بو يازىق باجى گىندىر آھو سالا
 باشىئا گىندىر لوتورار داغ باشىئا.
 پادشاه باشىئا گىندىر گىندىر بىر گىندىل قىز اوتورە داغ باشىئا.
 بىر دانە آھو اوتور.

۷- بى بىلى جان ها، بى بىلى جان!

بىر گون وار ايدى، بىر گون يوخ ايدى. آلاھدان سواى ھىچ كىم يوخ ايدى. بىر دانە باجى وار ايدى بىر دانە
 قىزى. بىر گون دئىەر، كى، دوراق گىندىك آيرى شەرە گۆرەك نە ائلەرىك، بوردا بىر ايش يوخدو. گىندىر، گىندىر
 بوردا بىر ايش يوخدو. گىندىر، گىندىر، بوردا قىزى سوسوزام. دئىەر: باجى، مەن سوسوزام.

آت آياغينين يئرینده سو دورموشدو • دئیه باجی، ایچه جگم •
 باجی دئیه: قردش، باشینا دولانیم، ایچه! آت اولارسان •
 قردش ایچمز، گنذرلر • ایت آياغينين يئرینده سو دورموشدو • دئیه: باجی، من سوسوزام، ایچه جگم •
 باجی دئیه: قردش باشینا دولانیم، ایچه! ایت اولارسان •
 قردش ایچمز، یولا دوشرلر، اورادان گنذرلر • آهو آياغينين يئرینده سو دورموشدو، قردش دئیه: باجی، من
 سوسوزام، ایچه جگم •
 باجی دئیه: قردش آماندی، ایچه! آهو اولارسان •
 قردش دئیه: اؤلسم ده فالسام دا گرک بوندان ایچم •
 باشلار سودان ایچر، اولار بیر دانا آهو • بو یازیق باجی گؤتوره آهونو دا سالار یانینا گنذر اوتورار داغ باشیندا •
 پادشاه شیکارا چیخمیشدی • گلر گؤره بیر گؤزل قیز اوتوروب داغ باشیندا، بیر دانا آهو اوتدور •
 پادشاه دئیه: به بورادا نیه؟ به بوجور نیه؟
 قیز آچار باشینا گلنه نی بونا دئیه • پادشاه بیر گؤیولدن مین گؤیوله قیزا وورولار • قوشونا خبر وئر کی، من
 شیکاریمی ائله دیم • شیکارین ائله ن قایتسین •
 گؤتوره قیزی دا، آهونودا گتیره • وئر توی توتارلار • قیزی آلا •
 قیزین بیر دانا قره قاراواشی وار ایدی • بیر گون بونلان گنذرلر حاماما • سویونارلار • قاراواش ایتله قیزی سالار
 چال حووضا • ناققا بالیق قیزی اوتار • قاراواش دورار خانیمین پار-پالتارین گئینه، گلر ائوه •
 پادشاه دئیه: قیز، به نیه بوجور؟ قپ-قره قره لیب-یانمپسان •
 قاراواش دئیه: حامامین سویو بیلهمه دوشمه دی •
 دئمه به، قیزدا بویلدو • ناققا بالیغین قاریندا دوغار • اوغلو اولار • آدین قویار اسماعیل •
 بیر گون وورار قره قاراواش یئریکلر • پادشاها دئیه: آهونو کسین، من یئیم •
 پادشاه دئیه: قیز، بو نه سؤزدور! او سنین قردهشین دی •
 دئیه: اولماز • آهو اتینه یئریکله میشم • گرک کسه سیز، یئیم •
 پادشاه گؤره اولان ایش دگیل • دئیه: آهونو گتیرین کسین •
 آهونو گتیره لر کسمگه • آهو اوزون دولاندرار پادشاها • اؤز دلیجه: قویون گنذرلر بیر دولانیم، گلیم کسین •
 پادشاه دئیه: قویون گنتسین دولانسین گلسمین •
 آهو باش آلا گنذر چال حووضا، دئیه:
 بی بیلی جان ها، بی بیلی جان!
 بی بیلی جان قوربانین اولسون!
 آسیلی قازانلار آسیلیب،
 ایتیلی پیچاقلار ایتیلیب:
 قره قاراواش اتیمه یئریکله ییب •
 چال حووضدان سس گلر:
 بی بیلی جان ها، بی بیلی جان!
 بی بیلی جان قوربانین اولسون!
 قره قاراواش آتیدی
 ناققا بالیق توتیدو
 شاه اوغلو شاه اسماعیل
 قوجاغیمدا پاتیدی •
 ساچی دا گردنیمی توتیدو •
 آهو قاییدار گلر • ایسترلر باشین کسسینلر، یئنه آهو اؤز دلیجه دئیه: قویون بیر گنذرلر دولانیم گلیم •

پادشاه دئیه: قویون گئتسین •

آهو باش آلاز گئدر چال حووضا • پادشاه دوشر حیوانین دالیجا کی، گوروم بو حیوان هارا گئدیر قاییدیر • گئدر
گوره آهو دوروب چال حووض باشیندا، دئیر:

بی بیلی جان ها، بی بیلی جان!

بی بیلی جان قوربانین اولسون!

آسیلی قازانلار آسیلیب،

ایتیلی پیچاقلار ایتیلیب:

قره قاراواش ائیمه یئریکله ییب •

چال حووضدان سس گلر:

بی بیلی جان ها، بی بیلی جان!

بی بیلی جان قوربانین اولسون!

قره قاراواش آتیدی

ناققا بالیق توتویدو

شاه اوغلو شاه اسماعیل

قوجاغیمدا یاتیدی •

ساچی دا گردنیمی توتویدو •

پادشاه ائشیتمه لیسینی ائشیدر، بیلمه لی سینی بیلر • امر ائلر چال حووضون آباغین چکرلر • ناققا بالیغی
چیخاردارلار • قارنین سؤکرلر • قیزی، اوشاغی چیخاردارلار • پادشاه گوره ساچ دولاشیب قیزین بونونا •

پادشاه دئیه: بوردا نیه؟

قیز دئیه کی، قره قاراواش ایتله دی دوشدوم •

قره قاراواش ائوده اوتورموشدو • گوره های - کویولن قیزی گتیردیلر • پادشاه وئره قره قاراشی باغلاتدیرار،
قاپیرلارین قویروغونا • داغی - داشی او قدر دولاندیرارلار کی، توکلری قالار، قاپیرلارین قویروغوندا •

بودا سیزین ساغلیغیزا!

۸- پیس-پیسلی باجی

گولترین بیر گوننده بیردانا پیس-پیسلی وار ایدی. بیرگون دئیهرکی،
 دوروم گئدیم نوزومه بیردانا ار تاپیم.
 دورار چادراسین سالار باشینا، گئدر ار تاپماغا گوره ایت گلیر.
 ایت دئیهر: هارا گئدیرسن پیس-پیسلی باجی؟
 دئیهر: گئدیرم بیردانا ار تاپام.
 دئیهر: گل من سنی آلیم.
 دئیهر: دئیهنده نه ایلن دئیهرسن؟
 دئیهر: قویروغوملا وورارام باتارسان زیغا.
 دئیهر: یئری، یئری! من سنه گلمهرم.
 گئدر گوره بیردانا قورباغا گلیر.
 قورباغا دئیهر: پیس-پیسلی باجی هارا گئدیرسن؟
 دئیهر: گئدیرم نوزومه ار تاپام.
 دئیهر: گل من سنی آلیم.
 دئیهر: ووراندا نه ایلن وورارسان؟
 دئیهر: آتیلارام مینهرم باشینا، فالارسان اوردا بوغولارسان.
 دئیهر: یئری، یئری! من سنه گلهرم.

۸- پیس-پیسلی باجی

- گولترین بیر گوننده بیردانا پیس-پیسلی وار ایدی. بیرگون دئیهرکی، دوروم گئدیم اوزومه بیردانا ار تاپیم.
- دورار چادراسین سالار باشینا، گئدر ار تاپماغا. گوره ایت گلیر.
- ایت دئیهر: هارا گئدیرسن پیس-پیسلی باجی؟
- دئیهر: گئدیرم بیردانا ار تاپام.
- دئیهر: گل من سنی آلیم.
- دئیهر: دئیهنده نه ایلن دئیهرسن؟
- دئیهر: قویروغوملا وورارام باتارسان زیغا.
- دئیهر: یئری، یئری! من سنه گلمهرم.
- گئدر گوره بیردانا قورباغا گلیر.
- قورباغا دئیهر: پیس-پیسلی باجی هارا گئدیرسن؟
- دئیهر: گئدیرم اوزومه ار تاپام.
- دئیهر: گل من سنی آلیم.
- دئیهر: ووراندا نه ایلن وورارسان؟
- دئیهر: آتیلارام مینهرم باشینا، فالارسان اوردا بوغولارسان.
- دئیهر: یئری، یئری! من سنه گلمهرم.
- یئنه بیر آز گئدر، گوره بیردانا سیچان گلیر.
- سیچان دئیهر: پیس-پیسلی باجی هارا گئدیرسن؟
- دئیهر: گئدیرم اوزومه ار تاپام.
- دئیهر: گل من سنی آلیم.
- دئیهر: ووراندا نه ایلن وورارسان؟
- دئیهر: قویروغوملا گوزونه سورمه چکهرم.
- دئیهر: گلرم.

سىچان پادشاھىن ائويندە يوواسى وار ايدى • پىس-پىسلىنى گۆتورەر گىدر ائوھ •
بىر گون بتر ياغىش ياغمىشدى • پىس-پىسلى دئىەر: من گىدىرم حاماما •
سىچان دئىەر كى، جانىم بوشلا! ياغىش ياغىب • كوچەلر زىغ دى، اوجور-بوجور • پىس-پىسلى ساپماز • دورار
گىدر، ات آياغىنىن يىرىندە سو دورموشدو • آياغى بودورەر دوشر قالار اورادا • هر نه ائلر چىخانماز •
بىر آز كئچر، گۆرەر تاپ-توپ گلىر • پادشاھىن آتلىلارى كئچىردى •

دئىەر:

تاپور-توپور آتلىلار!

تىرمە قرە بۇتدولر!

شاھ ائوينە گىدرسىز،

پنىر-چۆرەك يئىەرسىز،

سىچان بگە دئىەرسىز:

پىس-پىسلى پوستە خانىم،

ساچى دابانى اوستە خانىم،

دوشوبدو ات آياغىنىن يىرىنە،

گلسىن اونو چىخارتسىن •

آتلىلار بىر اويانا باخارلار، بىر بويانا • دئىەرلر: بو كىم دى، كىم دگىل؟ قوبارلار گىدرلر پادشاھىن ائوينە • دئىەرلر:
بولدا گلىردىك، بە، بوجور ائشيتدىك •••

سىچان بگ ائشىدر • دورار گلر • گۆرەر پىس-پىسلى خانىم دوشوب ات آياغىنىن يىرىنە چىخانمىر، دئىەر:

پىس-پىسلى پوستە خانىم،

ساچى دابانى اوستە خانىم،

الين وئر منە، چكىجى! ••

دئىەر: يئرى، يئرى! من سندن كوسوجى! ••

سىچان بگ دئىەر:

پىس-پىسلى پوستە خانىم،

ساچى دابانى اوستە خانىم،

گوموش نردووان قويسام چىخارسان؟ ••

دئىەر: يئرى، يئرى! •• من سندن كوسوجى! ••

سىچان بگ دئىەر:

پىس-پىسلى پوستە خانىم،

ساچى دابانى اوستە خانىم،

قىزىل نردووان قويسام چىخارسان؟

دئىەر: يئرى، يئرى! •• من سندن كوسوجى! ••

سىچان بگ گۆتورەر بىر پارچا پالچىق چالار پىس-پىسلىنىن اوستونە •

دئىەر: قال كۆيگىن قىزى، اؤل!

۹- اذانچی

بیرگون وار ایدی، بیرگون یوخ ایدی، بیر دان دربییش وار ایدی. بو دربییش گنده پیردا
 تاپیجی دئیور گؤدور، بیر دؤوری قیزیل گلدی، دؤوروسوده قیزیل، سرپوشوده قیزیل، بویول،
 بوشالدى قابلاړین، وترر، دئیور کی، بابا دربییش حاجیسی سینیکی دی، گؤتور گنتت.
 قابلاړی گؤتوره کچر او بیر تاپیجی دئیور، یتنه گؤدور، بیر دؤوری قیزیل گلدی،
 دؤوروسوده قیزیل، سرپوشوده قیزیل، بوشالدى، قابلاړی وترر، دئیور کی، بابا دربییش حاجیسی
 سینیکی دی، گؤتور گنتت.
 قابلاړی گؤتوره کچر، ائله قاپی دئیور، یتندیسینده ده، بیر دؤوری قیزیل گلدی،
 یتندیسینده قاپیدا دئیور کی، به بو حاجیسی دی؟ دئیور کی، بو قاپیدا یتندیسینده بیر نغون
 دی، ائله هر کیم گلسه بوجور قیزیل وترر.
 دربییش قویار گندور پادشاهین، ائوینه، تاپیجی دئیور، گلدور گؤدور دربییش کی،
 گتیرور بونا- قور دئیوریز- بیئش قیران بول وترر- دربییش دئیور، اولماز، من گرک
 پادشاهین، گؤن گؤدور.
 چکیش- برکیش... اولماز، پادشاها خبر چاتار. دئیور، قویون گل سین.
 دربییش گندور پادشاهین یانینا، دئیور، به، قیبله یی عالم ساغ اولسون، بورا پادشاه ائوی دی، منه بیئش قیران
 پادشاه ائوی دی، منه بیئش قیران بول وترر، چقان رتوده یتندی، ائوی وار.
 یتندیسینده بیر آدامین، هر تاپیجی گنتتیم، بیر دؤوری قیزیل گتیردیم، دؤوروسوده

۹- اذانچی

بیرگون وار ایدی، بیرگون یوخ ایدی، بیر دان دربییش گندر بیر دانا قاپینی دئیور، گؤره بیر
 دؤوری قیزیل گلدی، دؤوروسوده قیزیل، سرپوشوده قیزیل، بویول، بوشالدى قابلاړین وترر، دئیور کی، بابا
 دربییش هامیسی سینیکی دی، گؤتور گنتت.

قابلاړی گؤتوره کچر او بیر قاپینی دئیور، یتنه گؤره بیر دؤوری قیزیل گلدی، دؤوروسوده قیزیل، سرپوشودا
 قیزیل، بوشالدى، قابلاړی وترنده دئیور کی، بابا دربییش هامیسی سینیکی دی، گؤتور گنتت.

قابلاړی گؤتوره کچر، یتندی قاپی دئیور، یتندیسینده ده، بیر دؤوری قیزیل آلاړ، یتندیسینده قاپیدا
 دئیور کی، به بو نه ایش دی؟ دئیور کی، بو قاپیلارین یتندیسینده بیر نغون دی، ائله هر کیم گلسه بوجور
 قیزیل وترر.

دربییش قویار گندر پادشاهین ائوینه، قاپینی دئیور، گلرلر گؤره لرلر دربییش دی، گتیره لر بونا- اؤز دئیوریز، بیئش
 قیران بول وترر لر، دربییش دئیور: اولماز، من گرک پادشاهین اؤزون گؤره م.

چکیش- برکیش... اولماز، پادشاها خبر چاتار. دئیور: قویون گل سین.

دربییش گندر پادشاهین یانینا، دئیور: به، قیبله یی عالم ساغ اولسون، بورا پادشاه ائوی دی، منه بیئش قیران
 بول وترر دیلر، فیلان یترده یتندی قاپی وار، یتندیسینده ده، بیر آدامین، هر قاپییا گنتتیم، بیر دؤوری قیزیل گتیردیلر.
 دؤوروسوده قیزیل، سرپوشودا، به، سن نه گونون پادشاهیسان؟

پادشاه دورار دربییشلیک پالتاری گتیر گندر، یتندی قاپیدان پای ایستر، دربییشه وترن تکین بونا دا وترر.
 یتندی مینجی قاپیدا دئیور: باخ، من بو قیزیلی دا ایسته میرم، منی بو سیریریدان آگاه ائله یین گؤروم بو یتندی
 قاپی کیمین دی.

قاپیچیلار دئیورلر: بیئیم خانیمیمیزین دی.

پادشاه دئیور: منی آپارین اونون یانینا.

پادشاه گلر گؤره بیر دانا آراددی، قره گتینیپ اوتوروب، دئیور: آک خانیم، منی، بو سیریریدان آگاه ائله گؤروم
 سنین نه قدر قیزیلین وار کی، بئله باغیشلا ییرسان؟

آراد دئیور: من سیریریمی هئچ کیمه دئمهرم، فیلان شهرده بیردانا قالتاق ساز وار، گونده بیر قالتاق قاپیرار.
 اوستونده ایکی دانا عکسی چکر، آخشام اولو، بونو بیردانا آندی گلر آلاړ، ائله کی آلدی، پولون وتردی، ایستر
 گنده، قالتاق ساز دئیور: وتر گؤروم، بیر یتری قالیر، دوزه لیم وتریم، پوللارین وترر الینه، آلاړ سیندیرار آتار اویانا.

توکانی دولودو بو زادلاریلان، سن منی بونون سیریریدان آگاه ائله، منده سنی اؤز سیریریدان آگاه ائله ییم.

پادشاه قاييدار. دئيه: بابا درييش، سن اوتورمالى اولدون، من گئتملى. گئدر، گئدر يئتيشر فالتاق سازين توكانينا، گۆره، بعلى، بىردانا فالتاق قاييريب، ايكي عكسى-بىرى اوغلان، بىرى قىز اوستونده چكىپ. آخشام بىر دانا آتلى گلر بونو آلا. پوللارين وئر، اىستر گئده، كيشى دئيه: وئر گۆروم قردش، اوراسين دوزهلديم وئريم.

آلا سىندىبار، پوللارين وئر. آتلى چىخار گئدر.

پادشاه كئچر دئيهركى، بو گئجهنى سنه قوناغام.

گئجهنى فالتاق سازا قوناق اولار. شام گئيره لر. پادشاه دئيه: گرک سىررىندان منى آگاه ائليه سن، سونرا شام يئيم.

دئيهركى، شامىنى يئنه درييش بابا. من اينديه جه هئچ كىمى سىررىمدان آگاه ائله مەميشم. فيلان شهرده بىر اذانچى وار. هر گون چىخار گولدهسته يه اذان وئر. اذان وئرهر قورتارار. او قدر آغلار كى، يىخىلار قش ائلر. توتارلار قويا رلار يئره. بىر آزدان سونرا آيىلار. اونون سىررىن سن منه دئسه ن، من ده سىررىمى سنه دئيم.

پادشاه شامىن يئيه، باشين قويا ر ياتار. سحر دورار گئدر اذانچىنين شهرينه. اذان چاغى گۆره، بعلى، بىرى چىخدى گولدهسته يه. اورادا اذان وئردى. قورتاراندان سونرا باشلادى آغلادى، آغلادى قش ائله دى، يىخىلدى. توتدولار قويدولار يئره.

ائله كى اذانچى آيىلار، پادشاه كئچر دئيه: بو گئجهنى سنه قوناغام.

دئيه: عىبى يوخدو. گۆزوم اوسته يئرين وار.

گئجه يئمك گئيره لر. پادشاه دئيه، يئمهرم. سن سىررىنى منه دئمه يينجه يئمهرم.

اذانچى دئيه: درييش قردش، شامىنى يئنه واللاه من سىررىمى نه بىر آداما دئميشم، نه ده بىر آدام منيم سىررىمى بىلير. فيلان شهرده بىر نفر وار. بىر دانا قفسه قىز ساليب. بىردانا اونون ايتى وار. بىر دانا دا آغ ساققالى قورو كلله وار. گئيره ايتىن قاباغينا پىلوو قويا ر. ائله كى ايت يئدى دويدو، آرتيغين وئر قىزا يئمز. گئدر باشى گئيره بو قىزين يانيندا آغاجيلان دؤيه ر. قىز دئيه ر دؤيمه يئيم. اونون سىررىندان سن منى آگاه ائله سن، من ده سنى اؤز سىررىمدان آگاه ائله رم. آما بونودا بيل كى، چوخلار گئديب اونون سىررىن گئيره نمە ييب، اؤلولىر.

يئنه سحر اولار، دورار گئدر يئتيشر بىر چينار آغاجينا. ديبينده ياتميشدى گۆره ر چيغىر-باغىر گلير. دورار گۆره ر اژدها ديرماشير سيميرىغين بالالارين يئسين. قىلينجين چكر اژدهانى ايكي شققه ائلر. بىر شققه سين وئر بالالار يئيه ر. بىر شققه سين ده آتار اويانا گلر ياتار.

بو يول، سيميرىق گلر. اؤز-اؤزونه دئيه: آهان، منيم بالالارىمى ايلده بو يئيرميش. گئدر بىر داش گئيره ر سالىسين باشينا. بالالارى هاى سالارلار كى، نه آمان دى اونو اؤلدورمه، بىزى او قورتارىب.

سيميرىق باخار اژدهانىن شققه سين گۆره ر. داشى آپارار قويا ر يئرينه، گلر فانادين باسار سويا چكر پادشاهين اوستونه. پادشاه يوخودان آيىلار.

سيميرىق دئيه: هارا گئديرسن؟ بو يوزلرده نه قاييرىسان؟

دئيهركى، بس بئله. گئديرم فيلان يئره.

سيميرىق دئيه: اورا گئدن قايىتماز. او، سىررىن هئچكسه دئمه ن، دئسه ده اؤلدوره ر.

دئيه: گرک گئدم، اولان دگيل.

سيميرىق بىر دسته توكوندن وئر دئيه: هارادا داردا قالدىن توكومو اوتا توت، من گليرم.

پادشاه گئدر، گئدر اورانى تاپار. گۆره ر اعيانى بىر يئردى. قايىنى دؤير. دئيه: گئجهنى بورادا قوناغام، گئدر گئجهنى اورادا قوناق قالار. گۆره ر كيشى ايتىن يانيندا اوتوردو، ائله كى شام واختى گلدى، گۆره ر بىر دانا دمير قفس گئيردى، ايچينده بىر دانا قىز، بوشقابدا پىلوو گئيردى، قاباقچا قويدو ايتىن قاباغينا. ائله كى ايت يئدى دويدو، وئردى قىزا. قىز يئمە دى. گئدى قورو كلله نى گئيردى. بىر-ايكى دؤيه نده قىز دئدى: وورما، يئيم! قىز باشلادى يئدى. كيشى آپاردى كلله نى، قفسى قويدو يئرينه قايىتدى.

پادشاه دئيه: سنى آند وئرهم سنى منى يارادان آلاها! سىررىندان منى آگاه ائله گۆروم بو نه ايش دى.

كيشى دئيه: منيم سىررىمى هئچكس بيلمە ييب، بيلمز. چؤره گين يئنه، نئچه گون قالاچاقسان فال، چيخ گنت، قوناقسان.

پادشاه ال چكمز كى، حؤكمان دئنه.

كيشى دورار پادشاهى آپارار بىر دانا قىرستانا. دئيه: باخ، بىر بئله آدمى گۆرورسن؟ هاميسينا دئميشم اؤلدورموشم. من قويمارام سىررىم چيخا ائشيگه.

پادشاه دئيه: دئنه، منى ده اؤلدور.

گلرلر اوتورارلار. كيشى دئيه ر كى، واللاه ايندى كى بئله اولدو قولاق آس دئيم:

-گونلرین بیر گونونده عمقیزیمی آلدیلار منه • گنجهنین بیر واختی آییلاردیم گۆرهردیم بوم-بوز گلیر، دئیهردیم: عمقیزی هاردایدین؟ دئیهردی: عموواغلو، زهر آزارینا دوشموشم • بیر گنجه اؤز-اؤزونه دئدیم کی، بئله ده دگیل کی بئله اولو • بارماغیمی کسدم • یئرینه دوز باسدیم • اؤزومو ووردوم یوخویا • گنجهنین بیر واختی اولدو • دوردو گئییدی، شمشیریمی گؤتوردو دئدی: یاتمیسان؟ اوباقسان بوینون ووروم • سسیمی چیخارتما دیم • مهتر آتیمی حاضر ساخلامیشدی • میندی گئتدی • من ده داليجا گتتیم • بو گتتدی، من گتتیم • بیر بئردن ایشیق گلیردی • قاپینی دؤیدو • آجدیلار • گیردی ایچری • آتیمی باغلادیم • دوواردان دوشدوم • گوردوم قیرخ حرامیلار اوتورولار • آغ ساققال، باش قوجا قیرخ حرامی دا باشدا اوتوروب • دئدی: چهر حرامزادا هارداسان؟ تنز اول ساقی دولاندیر • عمقیزیم دئدی: کؤیک یوخلامامیشدی • قیرخ حرامی باشی دئدی: صباح باشین کس گتیرمه • دئدی: عیبی یوخدو • من گوردوم بونلاریلان باشارانمارام • گیردیم طؤولیه • آتلاری فاندیم بیر-بیرینه • بیر گور ها گور-چال ها چال اولدو کی، گل گۆرهسن • طؤولیهنین یانیندا دوردوم • بیر-بیر گلدیکجه بویونلارین ووردوم تۆکدوم طؤولیه • عمقیزیملان آغ ساققال کیشی قالدیلار • گیردیم ائوه • عمقیزیم دئدی: آهان، اؤزو گلدی • توت اؤلدور، یخهه قورتولسون • قیرخ حرامی باشی یوگوردو منیم اوستومه، چنگلهشدیک • اوتوردو سینهم اوسته • دئمه بس ایتم ده منلن گلیب • خنچلی چکیب منی اؤلدورمک ایستهیهنده ایت دالیدان خایالادی • قیرخ حرامی باشی کیرخیب دوشدو • قالخدیم باشین کسدم • بو قیزی دا گؤتوردوم گلدیم • ایندی بو ایت هامان ایت دی، بو قیز هامان قیز • بو کللهده قیرخ حرامی باشینین کللهسی • اودوکی، کللهنی ووراندی قیز دئیهر: وورما، یئیم! ایندی کی منیم سیریریمی بیلدین دور گئدک اؤلدوروم •

پادشاه دئیهر: دوروم نامازیمی قیلیم، اوندان سونرا اؤلدور •

آفتافا گؤتوره چیخار، گۆره هریان فراوول دو • فیکیرلشیردی کی، نه جور چیخسین گتسین • بیردن-بیره توک یادینا دوشر • توتار اوتا • سیمریق حاضر اولار • بونو گؤتوره گندر •

کیشی ائوده ها گؤزلر گۆره خبر اولمادی • چیخار ائشیکه • بیلر کی، دریش فاجیب • اؤز-اؤزونه دئیهرکی، منیم کی سیریریم ائشیکه چیخدی، قالماغیمین فایداسی یوخدو • گلر همی قیزی، همی اؤزون اؤلدوره • پادشاه دا گلر اذانچینین یانینا • دئیهر کی، بس بئله، بوجوردو، اوجوردو • اذانچی دئیهر: ایندی سنه سیریریمی بیلدیرمه •

دئیهر: گونلرین بیر گونونده چیخدیم اذان وئرمگه • آلاها یالواردیم یاخاردیم • بیر آندا گوردوم بئل اسدی، توفان قوپدو • من بیخیلدیم، اؤزومدن چیخدیم • گؤز آجدیم گوردوم آیری شهردهیم • دوردوم آباغا، اویانا-بویانا باخدیم، آجالمیشدیم • هر یاندان پول وئردیم چۆرهک آلام، اله سالدیلار • بیر قوجا وار ایدی • دئدیم: پول وئیرمه چۆرهک وئرمیرلر • قوجا دئدی: اوغول بورادا وئرمزلر • بورادا هرزاد صلاواتادی • گتتیم هر یاندا صلاوات چئویردیم، چۆرهک ایسته دیم وئرمه دیلر • گتتیم قوجایا دئدیم کی، وئرمیرلر • آپاردی منی چشمهیه، دئدی: دوش بورادا یویون گئت، هارادا صلاوات چئویرسن وئره لر • دوشدوم چشمهده یویوندوم، گتتیم چۆرهک آلدیم • قوجا منی آپاردی ائولرینه • بیر دانا قیزی وار ایدی، دئدی: گل قیزی وئرم سنه • من ده آلدیم • قیز شرط-شورط ائلهدی کی، هر نه دئسم منه دئیینیب-دینمیهسن • دئدیم: عیبی یوخدو • بیر زامان کئچدی • اوشاغیمیز اولدو • بیرگون گلدی دئدی کی، ددهم گیلی قوناق چاغیرمیشام • من آحیقلاندیم کی، ایندی کی قوناق چاغیراچاغیدین، منه دئیهدین! ایکی بارماقلی بیر سیللی ووردوم بیله سینه • بئنه بئل اسدی، توفان قوپدو کی، ائله بیل قیامت دی • دوشدوم اؤزو قویلو • ائله کی بئل قورتولدو، گؤزومو آجدیم، گوردوم بورادایام • ایندی، اودو کی هر اذان وئرنده آغلارام کی، بئنه گندم شهره، اولماز • بودا منیم سیریریم •

پادشاه قویار گلر قالتاقسازین یانینا • اذانچینین سیریرین دئیهر • گنجه گئدک ائوه، من ده سیریریمی دئییم •

گنجه گندلر ائوه • شام یئهرلر • قالتاقساز دئیهر: من بیر تک اوغلان ایدیم • سحر گندردیم ایشیمه، آخشام گلردیم • اؤزوم پیشیرهردیم، اؤزوم یئهردیم • بیر گون گلدیم ائوه گوردوم ائو سوپورولو، هریان تر-تمیز، شام پیشیریلیب • ها آختاردیم، ها فیکیرلشدیم، بیر زاد تاپا بیلمه دیم • صباح دا ایشدن گلدیم گوردوم بونون تاپی، بیر گون ائوده گیزلندیم کی، گؤرورم بو کیم دی گلیر ائوی سیلیر-سوپورور • دورموشدوم گوردوم بیر دانا گؤیرچین دوشدو حیته • حیلیدن چیخدی اولدو بیر گؤزل قیز • من گیزلنمیشدیم • کئچدی ایشلهریمی گؤرسون، حیلیدن گؤتوردوم • ائله کی هریانی سیلدی، سوپوردو، ایشدن قورتولدو، گلدی حیلیدن گؤتورسون، گوردو یوخدو • دئدی: آند وئهرم سنی منی خلق ائلهن آلاها، اؤزونو منه عیان ائله گؤرورم کیمسن، منیم حیلیدمی نیه گؤتورموسن؟ من چیخدیم، دئدی: من ائله سندن اؤتور گلیرم • آما گرک من گندم • بنی آدمده وفا اولماز • سن منی ساخلایانمازسان • دئدیم: یوخ، گرک من سنی آلام، قویمارام گندهسن • شرط ائلهدی کی، من هر نه دئسم گرک اول، منی وورمایاسان، هرمنه ائله سم دینمیهسن • دئدیم: یاخشی • ووردو بیزیم اوغلو موز اولدو • بیر گون چۆرهک پیشیریردیک • اوغلان دا بؤیوموشدو • دورموشدو تندیر باشیندا • چۆرهک قورتولدو، آرواد گؤتوردو اوغلانی، تندیر اولدو-اولدو، آندی تندیره، دئدی: باجی گؤتور بونو دا، من قورخودان دینه بیلمه دیم • ووردو بیزیم بیر قیزیمیز اولدو • بئنه بیر گون چۆرهک پیشیریردیک • قیز دورموشدو تندیر قیراغیندا • قورخدوم بئنه بونودا آنا تندیره، کئچدیم دوردوم یانیندا • ائلهکی چۆرهک قورتولدو، منیم یانیمدا یاپیشدی قولوندان آندی تندیره کی، گؤتور باجی بونودا، من اؤزومو ساخلایانمادیم • ایکی بارماقلی ائله بیر سیللی ووردوم کی، اوزو قپ-قره اولدو، صفتی-زادی دگیشیلدی • بنش-آلتی آیدان سونرا بئنه چۆرهک پیشیریردیک • دوردوم تندیر باشیندا کی، بو یولدا اؤزون آتار • ائله کی چۆرهک قورتولدو، الین اوزاندى تندیره کی، باجی وئر اوغلانی، اوغلانی ساغ-سالیم چیخارتدی، سونرادا قیزی • بنش-آلتی گون کئچدی • دئدی: بیزی آپار چۆله، داریخمیشیق • دوردوق گتتدیک چۆله • آرواد یاپیشمیشدی اوشاقلارین ییندن • قویو وار ایدی • دئدیم: اویانا گتتمه، قویو وار، سایمادی • قویو یئتیشنده اؤزو ایله اوشاقلاری

آتدی قويويا. دا، خيريم اولمادی. من، اودو کی اوندان بويانا اوشاقلارين عكسين چكرهم ايستهرم ساتام، اوره گيمدن گلمز، آلام سينديرارام، بودا منيم سيرريم.

پادشاه اورادان دورار گلر قيزيل وئرهن يئره. قالتاقسازين سيررين دئيه. آرواد باشلار کی، ايندی کی بئله اولدو من ده سيرريمی دئهرم:

-منيم درويش اريم وار ایدی. اؤزو کيميا دوزهلدردی. گئدر دولاناردی، گونده ده اوچ-دؤرد قوناق گتيرهردی. پيشميشلرينه کيميا ووراردی اولاردیلار شوش قيزيل. بيزيم نؤكريميزده وار ایدی. منه بند اولدو کی، گل منيلن باشينی بير ائله. من آچيقلانديم. نؤكر ال چکمهکده. بير گون شام چکميشديم. دئمه بس نؤكر کيميا اوغورلاييب کيشينين پايينا ووروب. کيشی اول تیکهنى گؤتوردو، ايکی مينجی تیکهنى گؤتورهنده اولدو قيزيل. نؤكر دئدی: ايندی نه دئييرسن؟ گؤردوم اولمياچاق، دئديم: ياخشى دا، قوی ايددم چيخسين سونرا گلرهم سنه. بير گون نؤكرين پيشميشينه کيميا ووردوم. اول تیکهنى گؤتوردو، ايکی مينجی تیکهنى آغزينا قوياندا اولدو شوش قيزيل، دگدی يئره. ايندی بو قيزيللاری پايلايريرام کی، کاسب-کوسوب آپارسين خرچله سين.

پادشاه دئيه: آخی سنين نه قدر قيزيلين وار کی، بئله پايلييرسان؟

آرواد دورار پادشاهی آپارار بير يئکه يئرهکی، آداملار بير-بيرينين اوستونه قالانيب هاميسى دا قيزيل. ارين ده داياييب دووارا.

پادشاه دئيه: گل سنی من آليم.

آرواد دئيه: اری نه ائله بيريم؟ پادشاهدان چوخ واريم وار.

دئيه: من ائله پادشاهام. سندن اؤتور نچه ايلدير چؤلره دوشموشم.

آرواد قيزيللارين ياريسين وئره پادشاها، دئيه: يوخ، گلهمرم.

پادشاه قويار گلر اؤز ائوينه. درويش دئيه: پادشاه، بير بئله واختی هاراداسان؟

پادشاه آچار باشينا گلنى نقل ائله. دئيه: بابا درويش، سن وزير اول، من ده پادشاه.

نار خاتين

بیر دانای نه وار ایدی، بیر دانا قیز. قیزین آدی نارخاتین ایدی. ننهده بیردانا دنوه عاشیق اولوب گتیریب سالمیشدی بیردانا اوتاغا.

پادشاه دورار پادشاهی آپارار بیر يئکه يئرهکی، آداملار بير-بيرينين اوستونه قالانيب هاميسى دا قيزيل. ارين ده داياييب دووارا.

پادشاه دئيه: گل سنی من آليم.

آرواد دئيه: اری نه ائله بيريم؟ پادشاهدان چوخ واريم وار.

دئيه: من ائله پادشاهام. سندن اؤتور نچه ايلدير چؤلره دوشموشم.

آرواد قيزيللارين ياريسين وئره پادشاها، دئيه: يوخ، گلهمرم.

پادشاه قويار گلر اؤز ائوينه. درويش دئيه: پادشاه، بير بئله واختی هاراداسان؟

پادشاه آچار باشينا گلنى نقل ائله. دئيه: بابا درويش، سن وزير اول، من ده پادشاه.

۱۰ - نارخاتين

بیر دانای نه وار ایدی، بیر دانا قیز. قیزین آدی نارخاتین ایدی. ننهده بیردانا دنوه عاشیق اولوب گتیریب سالمیشدی بیردانا اوتاغا.

بیر گون آچار قالمیشدی یئرده • قیز گندر اوتاغی آچار گۆرسون نمنه وار • آچار گۆره بیردانا دئودی • آچارلاری گتیره قویار یئرینه • آخسام ننهسی گلر گندر دئوی گۆرسون •

دئوه دئیهر: نه سن گۆزه، نه من گۆزه، ایلايه کی، آقا دئو گۆزه!
دئوده دئیهر: نه سن گۆزه، نه من گۆزه، ایلايه کی نارخاتین گۆزه!
دئیهر: سن نارخاتینی هارادا گۆردون؟

دئیهر: گلیمیشدی بورایا •

آرواد قیزی چیخاردار اؤتوره ائشیگه، قیزدا گندر گۆره آخسام اولدو، بیر قاپی آچیق دی، گندر اورا • گندر دولانار هر یانی • گۆره هئچکس بوخدو • آدم-زاد بوخدو • اوتورموشدو گۆره یئدی دانا اوغلان گلدی • دئمه یئدی قردش ایشمیشلر • دئیهرلر: قیز، سن بورادا نئیلیرسن؟

دئیهر: بوجور، نهم دئوه عاشیق اولموشدو • دئو منی گۆروب، نهم منی اؤتوروب ائشیگه • دا، بیر یانیم بوخدو • گلیمیشم بورایا من ده •

دئیهرلر: لاپ یاخشی، سن ده بیزیم باجیمیز •

بویول، اوغلانلار گوندوز گندیردیله ایشه، آخسام باجیلاریلان یئیردیله، ایچیردیله •

یئنه بیر گون آرواد گندر دئوین یانینا • دئیهر: نه سن گۆزه، نه من گۆزه، ایلايه کی، آقا دئو گۆزه!

دئو دئیهر: نه سن گۆزه! نه من گۆزه! ایلايه کی، نارخاتین گۆزه!

دئیهر: وای کؤیک اوغلو، نارخاتینی ائشیگه ده اوتوردوم ال چکمه دین؟

ایندی گندیپ یئدی قردشلره باجی اولوب •

آرواد، بویول، دئوین یانیندان چیخار گلر • (نارخاتین دا ساققیزی چوخ سئورمیش) بیر آز ساققیز آلا گتیره زهر بونا وورار، گلر، بویول، نارخاتین اولان یئری تاپار، یئدی قردش لرین یئرین •

قاپی دؤیولر • قیز گندر قاپی یا گۆره ننهسی دی • ننهسی هر نه ائله کی، آچ قاپینی، آچماز • بویول، ننهسی ساققیزی قاپینین آلتیندان سالار • دئیهر: ساققیز آلمیشدیم سنه، گۆتور آپار چئینه •

بو، بویول، گۆتوره ساققیزی، گلر حووض باشینا • ساققیزی چئینر اورادا • ساققیزدا آخی زهرلی ایدی، بو، بویول، بیخیلار اورادا، حووض باشیندا، قالار • آخسام قردش لر قاپینی دؤیر گۆره کی، آچان اولمادی • بیر-بیرینه دئیهرلرکی، بودا بیزه باجی اولمادی، ائو-ائشیگیمیزی ده گۆتوردو آپاردی •

دووردان دوشرلر گلرلر گۆره لر باجیلاری حووض باشیندا یاتیدی • دبردرلر گۆره لر بو اؤلوب، دا • زهر وئریلر • حکیمه-زادا آپارارلار • حکیم دئیهر: دا، علاجی اولماز • بونا زهر وئریلر •

بویول • بونلار گلر • حیفلری گلرکی، باجیمیزی نئجه قویولیاق؟ بیر خورجون گتیره لر • بیر تایننا قیزیل دولدورارلار، بیرتایننا دا بو قیزی قویارلار • سالارلار آتین اوستونه گۆتوره لر چؤله، هرکیم علاج ائلیه بیلسه، بو قیز بودا پول!

پادشاه چیخیمیشدی شیکارا • گۆره بیر آت، بیر خورجون قیزیل، بیره قیز • گۆتوره پادشاه بونو آپارار • مین گۆبولدن بیر گۆبوله اؤلویه وورولار • حکیملر دئیهر: یئدی حووض سوت وئر دولدورسونلار •

بونو، بویول • باسارلار بیر حووض، بیر آز قالار، اورادان او بیر حووضا • آخیردا کی، حووضدا گۆره بو بیر آز آییلیر، دوزه لیر • نارخاتین دیریلر • پادشاه بونو آلا • بیر ایلدن سونرا بیر جوت اوغلو اولار • اوشاقلار بیر آز بؤیوموشدو، گونده گندر دیله پادشاه سلاما •

یئنه بیر گون نارخاتین ننهسی گندر دئوین یانینا • دئیهر: نه سن گۆزل، نه من گۆزل، ایلايه کی، آقا دئو گۆزه!

دئو دئیهر: نه سن گۆزه، نه من گۆزل، ایلايه کی، نارخاتین گۆزل!

دئیهر: وای! سن، نارخاتینی اؤلدوردون ده ال چکمه دین؟

دئیهر: اؤلمه ییب، ایندی پادشاهین آروادی دی، بیرجوت ده اوغلو وار • بو ننه، بویول، دورار گلر • آز گلر چوخ گلر، گلر بو پادشاهین ائوین تاپار • دئیهر کی، من نارخاتین ننهسیم •

بیر گون قالار، قیز دئیهر پادشاه: من نهمدن قورخورام • ساخلاما یین بورادا • پادشاه دئیهر: قیز نهن دی، دا! نه ییندن قورخورسان؟

گئجه، بویول، یاتمیشدیله • قیزین ننهسی دورار اوشاقلارین ایکیسینین ده باشین کسر • پیچاغی دا گتیره قویار نارخاتین حیینه • سحر اولار گۆره لر کی، بو اوشاقلار پادشاه سلاما گئتمه دی، پادشاه آدم گۆنده ره کی اوشاقلار گلمه ییب • گلرلر گۆره لر اوشاقلارین باشین کسیرلر • دا، نارخاتین دا بیلیم کی، پیچاغی قویولار

جىيىنە • بويول، نارخاتىنن نەسى دئىەركى، ھامىنن جىيىن آختارىن، ھركىمى جىيىن قانلى پىچاق چىخسا، بىلن او كسىدى •

ھامىنن جىيىن آختارلار • ھىچكىسدىن چىخماز • بو يول دئىەركى، آخى نارخاتىنن دا جىيىن آختارىن •
دئىەرلر: نە؟ نە دە بالاسىنن باشىن كسر؟
پادشاھ دئىەر: آختارىن!

آختارلار، بونون جىيىنن چىخار قانلى پىچاق • نەلرىنن جىيىنن • پادشاھ اۋزونون دە گۈزلىرىن چىخارتىرار، اوشاقلارن دا اۋلوسون وئىر بونون قوجاغىنا، شىرىنن اخراج ائىلر • دئىەر: گۈتور گىت، بورادان!

بو گىندر مچىدە، يئىر تايماز، مچىد دە اعلار، اعلار بىخىلار اورەگى پىس اولار • يوخودا گۈرەركى، بىر نفر گلر بونا دئىەر: نە اعلىرسان؟ دئىەر: دا، نە اعلىجاجام؟ بوجور دا اوشاغىمىن باشىن كسىلر، پادشاھ دا اۋزومون گۈزلىرىمى چىخاردىب؛ گلىب قالمىشام بورادا •

يوخودا گۈرەن ادام الين چكر بونون گۈزلىرىنە، اوشاقلارن دا باشىنا، بىر اوغوج دا تورپاق تۈكر انگىنە، دئىەر: دور ياغا، ھىچ زادىن دگىل •

بويول يوخودان آيىلار گۈرەلر اوشاقلار مچىدىن ايوانىندا اويان-بويونا قاچىرلار، اۋزونون دە گۈزلىرى دوزەلىب، باخار گۈرە انگىنە كى تورپاق دا اولوب جواھرات، قىزىل • دورار، بويول، اوشاقلارن دا گۈتورە گىندر • چۈلدە بىر دام دوزەلدر اوتورار • جواھراتى دا خرچلەدىكچە ازالمىردى نە قدر ايدى، ائىلە او قدر قالىردى •

نارخاتىن اوشاقلارن قوبار مکتبە • اوشاقلار بىر آز بۇيوموشدو، درس اوخوردولار، گتيرە چۈلدە بىر عمارت سالدىرار، نە گۈزەللىكدە • يوز دفعە پادشاھىنكىندان آرتىق، بىر كرىچى قىزىلدا، بىر كرىچى گوموشدن •

اوشاقلار چىخارمىشلار چۈلدە-زادا دا اويارمىشلار • پادشاھ بولوموش، شىكارا-زادا گىندە اوشاقلارى گۈرەرمىش، عمارتى دە گودرمىش گوندە، بويول، وزىرىلن كىچىدە دئىەر مىش؛ وزىر، بو عمارت گۈرەسن كىمىن دى بوجور دوزەلدىب؟

پادشاھ اوشاقلارى چوخ سئورمىش • گلىب كىچىدە دىندىرەرمىش ايكىسىندە • نارخاتىن اۋرگەدر اوشاقلارا كى، پادشاھ سىزى دىندىرەندە، سوواشىن قىچلارنا كى، گل گىندك بىزە •

بىر گون پادشاھ كىچىدە اوشاقلار ال چكىملر • پادشاھ دئىەر: آخى سىزىن ائويز ھاردادى؟
دئىەرلر كى، بس، او عمارت بىزىمدى •

اوشاقلار چوخ ائىلر، پادشاھ گىتمز • كىچىلر گىندىلر • وزىر دئىەر: قبلە عالم ساغ اولسون! گرگ ايدى گىدىن، اوشاقلار مايوس اولدو • بو دفعە دئىسەلرگىندك •

يئىنە بىردە پادشاھ اورادان كىچىدە بو اوشاقلار ال چكىم كى، گل، گىندك بىزە!

وزىر دئىەر: قبلە عالم ساغ اولسون! اۋركلىرىنى سىندىرماغا گلمز • گرگ آياق اوستە باش ووراق •

گىندىلر پادشاھىلان وزىر • پادشاھ گۈرە كى، قىرىب بالام بورا ياخشى عمارت دى، قىرىب دستگاہ دى! بىر آز اوتورارلار، دورار بونلار گىتسىن • اوشاقلارن دا نەسى اۋرگىتمىشدى "قىزىل چاى قاشىغىن آپارىن سالىن پادشاھىن باشماغىننن اىچىنە" •

بونلار دورارلار گىتمگە، اوشاقلار دئىەر: آختاراجايىق! • •

ھامىنى آختارلار • پادشاھىن باشماغىننن اىچىنن قاشىق چىخار •

نارخاتىن دا دورموشدو پردە دالىندان قولاق آسىردى •

وزىر دئىەر: اولان، پادشاھ دا اوغورلوق ائىلر؟

اورادان نارخاتىن دئىەر: بس نەدە بالاسىنن باشىن كسر؟

وزىر دئىەر: بو نە جور سۈزدو؟

بويول، اوشاقلارن نەسى چىخار پردە دالىندان ائشىگە، دئىەر: بس بونلار سنىن اوغلانلارن دى، من دە سنىن آروادىن نارخاتىنام •

آچار باشىنن قىزىبەسىن ناغل ائىلر پادشاھا • پادشاھ بونون نەسىن دە تاپار اۋلدورەر، او دئوى دە • يئىەر اىچر مطلبىنە يئتىشر •

(اىكىنجى بۆلۈمۈن سونو)

